ФІЛОНЕНКО Зоряна Олексіївна,
студентка 1 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет
біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ,Україна)
Наукове керівництво – доцент
СИДОРУК Галина Іванівна

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ КУЛЬТУРНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ: МОВНИЙ І КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР

У сучасному глобалізованому світі переклад відіграє ключову роль у міжкультурній комунікації. Однією з найбільш складних проблем, з якою стикаються перекладачі, є передача **культурно маркованої лексики** — мовних одиниць, які відображають специфіку певної національної чи соціальної культури.

Культурно маркована лексика охоплює слова та вирази, що позначають специфічні для певної культури поняття, предмети або явища. До неї належать реалії, ідіоми, фразеологізми та інші мовні одиниці, які несуть культурне забарвлення. Наприклад, українське слово "вишиванка" не має прямого відповідника в багатьох мовах, оскільки описує традиційний одяг, характерний для української культури.

Що таке культурно маркована лексика?

Це слова або вирази, які мають глибокий культурний підтекст і є зрозумілими лише представникам певної культури. До них належать:

- Етнографічні реалії (борщ, самовар, кімоно);
- Соціальні явища (панщина, кастовість);
- Релігійна лексика (іконостас, шабат);
- Фольклорні елементи (козак Мамай, літаюча голова в японській міфології).

Основні труднощі перекладу:

1. **Відсутність еквівалентів:** Багато культурно маркованих слів не мають прямих відповідників у мові перекладу, що ускладнює передачу їхнього значення без додаткових пояснень.
2. **Культурні відмінності:** Поняття, звичні для однієї культури, можуть бути незрозумілими або навіть відсутніми в іншій, що потребує адаптації або пояснення при перекладі.
3. **Збереження стилю та емоційного забарвлення:** Культурно маркована лексика часто несе емоційне або стилістичне навантаження, яке важливо зберегти в перекладі для адекватного сприйняття тексту.

Стратегії та методи перекладу

Для подолання зазначених труднощів перекладачі використовують різні стратегії:

- **Транскрипція та транслітерація:** Передача звучання або написання слова з мови оригіналу. Наприклад, "самурай" з японської мови.
- **Калькування:** Дослівний переклад складових частин слова або виразу. Наприклад, англійське "skyscraper" перекладено українською як "хмарочос".
- **Описовий переклад:** Пояснення значення слова або виразу за допомогою опису. Наприклад, англійське "Thanksgiving" можна перекласти як "американське свято подяки, що відзначається в четвертий четвер листопада".
- **Доместикація**: Адаптація реалій оригіналу до культури мови перекладу, заміна на аналогічні поняття, зрозумілі носіям мови перекладу.

- **Форенізація:** Збереження культурних особливостей оригіналу, введення читача в контекст іншої культури.

Переклад культурно маркованої лексики є складним процесом, що вимагає від перекладача не лише глибокого знання мов, але й розуміння культурних контекстів обох мов. Вибір стратегії перекладу залежить від типу тексту, цільової аудиторії та мети перекладу. Успішний переклад культурно маркованої лексики сприяє збереженню культурної ідентичності тексту та забезпечує адекватне сприйняття його змісту читачами іншої культури.

Список літератури:

1. Шелякіна А. В. Культурно маркована лексика як когнітивний компонент міжкультурної комунікації (на матеріалі американського варіанту англійської мови). https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/524792.pdf
2. Лука А. Особливості перекладу українських національно маркованих мовних одиниць англійською мовою (на матеріалі академічних текстів). URL: https://www.lingstud.od.ua/archive/2021/33/28.pdf.
3. https://ukrsense.dp.ua/index.php/USENSE/article/download/406/383/?utm_source=chatgpt.com

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра іноземної філології і перекладу

СВІТ МОВ І МОВИ СВІТУ

МАТЕРІАЛИ
VII Міжнародної науково-практичної студентської конференції

17 квітня 2025 року

м. Київ

The Ministry of Education and Science of Ukraine
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Faculty of Humanities and Pedagogy
Department of Foreign Philology and Translation

WORLD OF LANGUAGES AND LANGUAGES OF THE WORLD

PROCEEDINGS
of the
VII International scientific-practical student conference

April 17, 2025

Kyiv

УДК 811(08)

Світ мов і мови світу: зб. матеріалів VII Міжнародної наук.-практ. студ. конф., Київ, 17 квітня 2025 р. Київ, 2025. 263 с.

Збірник укладено за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної студентської конференції «Світ мов і мови світу», що її провела кафедра іноземної філології і перекладу гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямами роботи конференції.
Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is compiled on materials of the VII International scientific-practical student conference «World of languages and languages of the world» held by the Department of Romance and Germanic Languages and Translation of the Faculty of Humanities and Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. All the materials are synchronized with the guidelines of the conference.
For scientists, lecturers, postgraduates, students.

Редакційна колегія:
Савицька І. М., канд. філос. наук, доц. (голова); Амеліна С. М., д-р пед. наук, проф; Харченко С. В., д-р філол. наук, проф.; Тепла О. М., канд. пед. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 10 від 16. 04. 2025

Тези подано в авторській редакції.
Автори тез відповідають за автентичність, достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, покликання на них.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2025
© Автори, 2025

.